

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
 ผู้วิจัย : พระอธิการสุวิทย์ จกฺกขมฺโม (ปล้องไม้)
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระเมธีสุตากรณ์ ป.ธ.๘, พ.ม., M.A., Ph.D.
 : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์ ป.ธ.๔, พธ.บ., M.A., ป.ร.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เรื่อง การศึกษาหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ (๑) เพื่อศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อม (๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ (๓) เพื่อศึกษาแนวทางนำหลักพุทธธรรมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม พบว่า

สิ่งแวดล้อม หมายถึง "สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา" รวมถึงสิ่งแวดล้อมในโลกนี้เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ บ้านเรือน ถนน วัด แม่น้ำ ดิน ป่าไม้ ภูเขาระเบียบ เป็นต้น มีลักษณะและประเภทสิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทย่อย คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต) และสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Environment) แบ่งได้ ๒ ประเภทย่อยคือ ๑ สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (Concrete Environment) และ ๒ สิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม (Abstract Environment) เมื่อมีสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นก็ย่อมต้องเจอปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยแบ่งออก ๔ หมวดใหญ่ ๆ คือ ปัญหาเกี่ยวกับดินเสื่อมโทรม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ และ ปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ เป็นต้น ล้วนมีสาเหตุมาจากการเพิ่มประชากรมนุษย์ ผลกระทบข้างเคียง (Side Effect) ของการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ขนบธรรมเนียมประเพณี – วัฒนธรรม – ค่านิยม – ความเชื่อ และการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันนั่นเอง จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ อันจะส่งผลกระทบต่อสังคมไทย คือความเป็นอยู่และชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันเช่น ซึ่งส่งผลก่อให้เกิดโรคร้ายเบียดเบียน เป็นต้น

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย

นิโรธ มรรค และ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมนิยาม ๕ คือ ธรรมนิยาม อุตุนิยาม พินนิยาม จิตนิยาม และ กรรมนิยาม นั้นหมายความว่า หลักพุทธธรรมเหล่านี้ถ้ามนุษย์มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วก็จะเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่รอบตัวของมนุษย์เองด้วยเช่นกันก็จะเกิดความรัก ความเมตตาต่อสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต นอกจากนั้นยังมีการสำรวมจิตคิดช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และเอาใจดูแลสิ่งแวดล้อมทางสังคม

การนำหลักพุทธธรรมแก้ไขปัญหาสังคมสิ่งแวดล้อมพบว่า สังคมชาวพุทธนั้นเป็นสังคมที่ร่ำรวยปัญญาธรรม คุณธรรม และจริยธรรม คือมีหลักพุทธธรรมให้ได้ศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนอบรมตนได้ทั้งส่วนจิตวิญญาณ จิตและกายให้เจริญได้ภายใต้หลักรู้ หลักคิด และหลักปฏิบัติที่ชื่อว่า ไตรสิกขา คือ หลักเจริญปัญญา เจริญสมาธิ และเจริญศีล หรือที่รับรู้กันทั่วไปว่าหลักศีล สมาธิ ปัญญา หรือ ให้ละเว้นอกุศลธรรมทั้งปวง แต่เจริญกุศลธรรม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด หรือหลักอริยสัจ ๔ หลักมรรคมีองค์ ๘ และหลักเหตุผลที่ชื่อว่า อิทัปปัจจดาชธรรมเป็นต้น ล้วนเป็นหลักฐาน หลักคิดและหลักปฏิบัติในการพัฒนาตน พัฒนาคณ ให้รู้ธรรม คือ รู้สภาวธรรม เห็นธรรม คือ เห็นสัจธรรม ปฏิบัติธรรมคือ ปฏิบัติตามธรรม และปฏิบัติธรรม คือ ได้ผลตามธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การปฏิบัติงานพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อขจัดปัญหาทางด้านปัญหาเกี่ยวกับดินเสื่อมโทรม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ และ ปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ ของสิ่งแวดล้อมให้หมดไป เพราะหากสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาวะปกติบริสุทธิ์ สดใสตามธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดก็จะพบกับความสุขสดชื่นไปด้วย โดยการนำหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ ๔ และ หลักธรรมนิยาม ๕ เป็นเครื่องมือในการฝึกความเข้าใจและเห็นใจต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตก็จะถูกดูแลและเอาใจใส่จากมนุษย์ได้อย่างประสิทธิภาพและส่งผลต่อความเจริญและความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบยั่งยืนเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อขจัดปัญหาทางด้านปัญหาเกี่ยวกับดินเสื่อมโทรม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ และ ปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ ของสิ่งแวดล้อมให้หมดไป เพราะหากสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาวะปกติบริสุทธิ์ สดใสตามธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดก็จะพบกับความสุขสดชื่นไปด้วย โดยใช้หลักธรรมเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม

Thesis Title : A study of Buddhhadhamma to Solve Problems of The Environment

Researcher : Phraadharn Suwit Jakkadhammo (Plongmai)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Medhisutaporn, Pali IX , M.A. , Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suraphong Khongsat Pali IV, M.A. , Ph.D.

Date of Graduation : 29 March 2013

Abstract

This study of research as “ A study of Buddhhadhamma to Solve Problems of The Environment ” that there are objectives of the study were (1) to study the social environment (2) to study Buddhist principles relating to the environment and (3) to study the main environmental problems of social morality found :

Environment is defined as "things that are around us," and in this environment is everything. Household goods such as roads, rivers, soil, forest regulations, etc. The characteristics of the environment and is divided into two types: (1) natural (Natural Environment) is divided into two sub-categories of the physical environment. (Environmental or non-living) and environmental health (2) the environment, man-made (Man-Mode Environment) divided into two categories: 1 green concrete (Concrete Environment) and two environmental abstract (Abstract Environment.) on the environment would occur, it must meet the same environmental problems. The current environment is divided into four sections with soil degradation problems. Problems with water. Issues and problems with air pollution, forestry, etc. are caused by human population growth. Side Effects (Side Effect) of the development of science and technology culture - culture - values - the beliefs and the standard of living of the people present there. Of the environmental problems facing humanity. This will affect Thailand. The well-being and human life in the present instance. This results in causing diseases such encroachment.

Buddhist principles relating to the social environment that the social environment by threefold the precepts concentration intellectual development and social environment by the Noble County 4 is suffering Samui Heart Niort Samak and the development of society. Trmniyam 5 is defined mainly peaches Trmniyam meteorological definition and object definition defines mental means. If human morality is primarily these insights, it is

understood that the social environment of the human being as well, it is love. Compassion for all living and non-living. There was also a rally I'm thinking philanthropic and social care environment.

Principles of social morality issues that environment. Buddhist society is a society where the rich intellectual and moral theology morality is essentially a morality training their students learn both the spiritual. Mental and physical development under the principle that the core ideas and practices as threefold growth is the main baptisms or intellectually meditate and develop a common recognition that the core moral precepts, meditation, wisdom, or to ignore the ugly things. But grow charitable wrong. Warning pure and clean mind. Or the Noble has four main Samak episode 8 and that was the main reason. Tup eye on factors that are clearly wrong. Main ideas and their development practices in the development of the situation to know me is to know me is to see that justice is a form of truth. Follow me. And penetration of Dhamma Dhamma. The result is fair. Affect the development and operational environment is developed to create a boom in the use of natural resources and the environment wisely. Using the less. To achieve the most benefit. To eliminate the problem of soil degradation. Problems with water. Issues and problems with air pollution forest. Environmental clearance. If the environment is in a state of pure. Naturally bright. Human life and all living things, it is refreshing to find happiness. By using the principle of morality is essentially threefold Home Noble 4 main Trmniyam 5 is the practice of understanding and sympathy for the social environment around us, both living and non-living, is caring and considerate of men. the performance and affect the integrity of the environment and social development sustainable.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความเมตตาอนุเคราะห์ของคณาจารย์ ซึ่งผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านเหล่านั้นเป็นอย่างสูงคือ พระเมธีสุตาภรณ์,ดร.ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและ ตรวจแก้วิทยานิพนธ์นี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์บัณฑิตศึกษานครราชสีมา ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชวิมลโมลี อธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา และ พระอาจารย์เจ้าคุณพระสุธีวรญาณ รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา ที่ได้เปิดการเรียนการสอน ในระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของพระนิสิตเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ กัลยาณมิตรนิสิตปริญญาโท ศูนย์บัณฑิตศึกษานครราชสีมา รุ่นที่ ๖ ทุกรูปและทุกๆ รุ่น ที่เป็น กัลยาณมิตรที่ดีเสมอมา และขอเจริญพรขอบคุณ เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษานครราชสีมาทุกท่าน ที่ อำนวยความสะดวกทุกๆ เรื่องเป็นอย่างดี และรวมถึงญาติโยมชาวมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ทุกท่านด้วย ที่ดีและมีน้ำใจด้วยดีเสมอมา

ผู้วิจัยจึงขอมอบคุณงามความดีที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลง จึงขอน้อม บูชาคุณพระรัตนตรัยและบูชาคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์ โดยขออภัยคุณพระศรีรัตนตรัย และ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ทุกๆ ท่านที่ได้ช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ได้มี สุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคภัยต่าง ๆ และจงมีแต่ความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไปด้วยกันทุกท่าน ทุก คน เทอญ.

พระอธิการสุวิทย์ จุกชุมโม (ปลื้มไม้)

วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ คำจำกัดความนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๕
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ ปัญหาสิ่งแวดล้อม	๑๐
๒.๑ ความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อม	๑๐
๒.๒ ลักษณะและประเภทสิ่งแวดล้อม	๑๒
๒.๓ ปัญหาและสาเหตุสิ่งแวดล้อม	๑๖
๒.๔ บทสรุป	๒๓
บทที่ ๓ หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม	๒๕
๓.๑ หลักพุทธธรรมที่ใช้พัฒนาสิ่งแวดล้อม	๒๕
๓.๒ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักไตรสิกขา	๒๘

๓.๓ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักอริยสัจ	๓๕
๓.๔ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมนิยาม	๔๒
๓.๕ บทสรุป	๔๓
บทที่ ๔ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม	๕๐
๔.๑ หลักการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๕๐
๔.๒ หลักการนำหลักพุทธธรรมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	๕๒
๔.๓ บทสรุป	๖๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๖๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๖๘
บรรณานุกรม	๗๐
ประวัติผู้วิจัย	๘๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่น วิ. ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๔ ชื่อ ๓๒ หน้า ๔๐

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิ่นธาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิ่นธาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค	(ภาษาไทย)
ส. ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง. ทุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ทุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง. จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง. ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง. ฉกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ฉกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)

บุ.ธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
บุ.สุ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
บุ.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
บุ.จู.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย จูฬนิทเทศ	(ภาษาไทย)